

Abstrakt

Sociální politika byla jednou z klíčových oblastí budování nacistického panství v Německu a na okupovaných územích ve střední a západní Evropě. Tato práce se zabývá veřejnoprávní sociální politikou v kontextu proměny státní ideologie ve druhé Česko-Slovenské republice a v Protektorátu Čechy a Morava. Úkolem veřejnoprávní sociální politiky bylo přispět ke stabilizaci a zajištění klidu a pořádku na okupovaném území. Z tohoto důvodu o ni měli velký zájem nejen protektorátní (české) elity, ale také představitelé okupační (německé) moci. První kapitola nastiňuje sociálně politický vývoj v meziválečném období a ukazuje hlavní problémy a otázky, na které tehdejší politická reprezentace nedokázala uspokojivě odpovědět. Především velká hospodářská krize a nárůst sociálních nerovností zapříčinily krizi liberální demokracie a nástup radikálních hnutí.

Uzavření mnichovské dohody posílilo antiliberalní atmosféru v českých zemích a přineslo změnu státně-ideologického paradigmatu spočívající v posunu od budování liberálně demokratického státu k budování „národní pospolitosti“. Druhá kapitola popisuje tento proces z hlediska dynamiky vycházející z domácího prostředí. Jeho charakteristickým rysem byly apely na „národní jednotu“, „ochranu národa“ a exkluzivní tendence v myšlení o národě, které se prosadily v prvních měsících protektorátu. Ochrana a péče o národ zůstaly za okupace hlavním programem české politické a společenské reprezentace. Druhou kapitolu uzavírá exkurz o politikách národa a kolaboraci v okupované západní Evropě.

Protektorátní reprezentace uskutečňovala svůj program z velké části v rámci veřejnoprávní sociální politiky. Představitelé okupační moci dozorovali administrativní a legislativní postupy a v pozdním protektorátu také převzali hlavní iniciativu v přípravě reformem. Sociální politika se v protektorátu prosadila ve třech funkcích – represivní, motivační a zaopatřovací. Třetí kapitola, která se věnuje nástrojům a institucím sociální politiky, charakterizuje první jmenovanou funkci. Židé, romové a Poláci měli zakázáno participovat na sociální redistribuci, což ukazuje rasistický charakter celé veřejnoprávní sociální politiky v protektorátu. Motivační a zaopatřovací funkce, kterým se práce věnuje nejvíce, popisují následující tematické kapitoly.

Veřejnoprávní sociální politika existovala v období 1938–1945 ve všech svých oborech. Tato práce ji v dalších třech kapitolách sleduje v oblastech politiky práce, politiky zdraví a politiky rodiny. Myšlenkové pozadí a sociálně politická praxe ukazují jak českou, tak německou iniciativu při zdokonalování sociální politiky ve smyslu rozšiřování počtu klientů prakticky všech oborů sociálního pojištění, zlepšení bezpečnosti práce, zdravotní prevence či zefektivňování opatření proti epidemickým nemocem. Z hlediska česko-německé spolupráce při organizaci veřejnoprávní sociální politiky byla nejrozpornější politika rodiny. V jejím rámci protektorátní reprezentace usilovala o posílení populačního růstu českého národa, který byl ovšem z hlediska nacistické národnostní politiky nežádoucí.

Klíčová slova: sociální politika, Protektorát Čechy a Morava, nacionalismus, Češi, Němci, nacionální socialismus, ideologie, sociální pojištění